

Aleg. 109.

Sprawozdanie

komisyi przemysłowej o przedłożeniu Wydziału krajowego odnoszającym się do czynności w celu podniesienia rękodzielnictwa i przemysłu w kraju.

(Część I. Stypendya, zasiłki i pożyczki z funduszu przemysłowego.)

Wysoki Sejmie!

Przekazane uchwałą wys. Sejmu z dnia 17. października b. r. komisji przemysłowej do zdania sprawy przedłożenie Wydziału krajowego, obejmuje czynności Wydziału krajowego, a względnie krajowej komisji dla spraw przemysłowych odnoszące się do popierania rękodzieł i przemysłu:

1. przez zakładanie, urządzenie lub też rozszerzanie szkół przemysłowych i warsztatów wzorowych;
2. przez udzielanie stypendyów kształcącym się w zawodach przemysłowych i przez dawanie zasiłków lub pożyczek przedsiębiorstwem przemysłowym.

Jak w latach ubiegłych tak i w roku bieżącym komisja podzieliła referaty stosownie do powyżej wyszczególnionych dwóch głównych kierunków działalności Wydziału krajowego a względnie krajowej komisji dla spraw przemysłowych.

Sprawozdanie Wydziału krajowego obejmuje także obszerną relację o czynnościach odnoszących się do opodatkowania towarzystw zarobkowych i przemysłu domowego. Sprawozdanie komisji o tych usiłowaniach Wydziału krajowego będzie przedmiotem osobnego referatu.

Niniejsze sprawozdanie obejmuje czynności Wydziału krajowego, a względnie krajowej komisji odnoszące się do stypendyów przemysłowych, zasiłków na cele przemysłowe i pożyczek z funduszu przemysłowego.

Zanim jednak przystąpimy do tego przedmiotu, komisja przemysłowa, nawiązując do zeszłorocznego swego sprawozdania, pozwala sobie zrobić uwagę odnoszącą się do składu i wewnętrznej organizacji krajowej komisji dla spraw przemysłowych.

W zeszłorocznym sprawozdaniu komisja przemysłowa umieściła następujący ustęp odnoszący się do składu krajowej komisji.

„Ażeby komisję krajową, ów powołany do opieki nad rozwojem przemysłu w kraju organ, uczynić bardziej wszechstronną, ażeby jej w wyższym jeszcze stopniu umożliwić gruntowne poznanie potrzeb przemysłu rękodzielniczego i sposobów zaspokojenia tych potrzeb, ażeby nie brakło w składzie krajowej komisji żadnego czynnika, mogącego bądź wiedzą fa-

chową, bądź nabytą praktyką przyczynić się do zapewnienia jej działalności wszechstronnych praktycznych rezultatów, należałoby zdaniem naszym, powołać do składu komisji osobą zajmującą się praktycznie przemysłem. Sejmowa komisja przemysłowa nie proponuje wys. Sejmowi w tym względzie formalnego wniosku, ponieważ powoływanie osobistości do składu komisji leży w zakresie działania Wydziału krajowego a względnie krajowej komisji. Nie mogła jednak sejmowa komisja przemysłowa pominąć tej, jej zdaniem, ważnej okoliczności, że w składzie komisji brak dotychczas czynnika, który zdaniem naszym, ważne może oddać usługi jako łącznik między krajową komisją a szerokimi kołami przemysłowców. Sejmowa komisja przemysłowa jest przekonana, że wystarczy wskazanie tej luki, aby ona jaknajrychlej zapełniona została“.

Zdawało się sejmowej komisji przemysłowej, że tak wyraźnie i dobitnie nakreślone życzenie zaaprobowane następnie przez wys. Sejm uchwałą z dnia 19. października 1888 będzie dostateczną wskazówką dla krajowej komisji, w jakim kierunku ma ona uzupełnić się przy zawakowaniu jednego lub więcej miejsc w jej składzie.

Krajowa komisja pomimo, że po uchwale sejmowej była w położeniu kooptowania jednego członka, nie poszła za wskazówką daną jej ze strony wys. Sejmu i nie powołała do swego grona osoby zajmującej się praktycznie przemysłem.

W sprawozdaniu krajowej komisji dołączonem do przedłożenia Wydziału krajowego znajdujemy odnoszący się do tej sprawy ustęp, który brzmi: „W sprawozdaniu sejmowej komisji przemysłowej z dnia 15. października 1888 l. 750, wspomniano o powołaniu rękodzielnika do grona krajowej komisji. Lecz nie tyle z zasadniczych względów, jak raczej z formalnych powodów komisja postanowiła na razie nie przedkładać wys. Wydziałowi krajowemu stanowczego wniosku w tym przedmiocie. Te powody formalne były następujące: Komisja zaledwie przed rokiem ukonstytuowała się na podstawie zreformowanego statutu, przeto uznano za niewłaściwe przystępować do nowych zmian w jej składzie, zanim jeszcze mogły stać się widocznymi dodatnie lub ujemne strony świeżo dokonanej reformy. Powtóre w myśl §. 6 statutu komisji, gasną w tym roku mandaty wszystkich jej członków, przeto będzie sposobność do przeprowadzenia potrzebnych zmian w jej składzie, a to nawet bez zmiany statutu, o ile dotychczasowy skład uznany zostanie za niewystarczający lub nieodpowiedni“.

Komisja przemysłowa pozwala sobie zauważyć, że w zeszłorocznem swoim sprawozdaniu nie żądała bynajmniej zmiany zasadniczej składu krajowej komisji, lecz że jej chodziło o to, aby w gronie osób zasiadających w tej komisji, bądźto powołanych przez Wydział krajowy, bądź też kooptowanych przez samą komisję krajową, były także osoby zajmujące się praktycznie przemysłem.

Wprawdzie komisja przemysłowa, jak to już wypowiedziała w zeszłorocznem sprawozdaniu, uważa skład krajowej komisji za odpowiedni, lecz nie tai bynajmniej swego przekonania, że skład dotychczasowy jest niewystarczający, ponieważ brak w jej składzie czynnika, który nabytą praktyką i fachową znajomością przemysłu rękodzielniczego mógłby zapewnić działalności komisji krajowej bardziej wszechstronne praktyczne rezultaty.

Uzupełnienie krajowej komisji w tym kierunku uważa komisja przemysłowa i w roku bieżącym za konieczne, a to tem bardziej, o ile że tak w komisji przemysłowej jak i w komisji budżetowej wyłoniła się konieczna potrzeba zorganizowania fachowej kontroli nad wzorowymi warsztatami i fachowymi szkołami przemysłowemi kosztem kraju utrzymywanymi. Organizacya ta wtedy tylko może być i będzie dobrą i praktyczną, jeżeli do jej zaprowadzenia powołane zostaną także, i w pierwszym rzędzie osoby zajmujące się praktycznie przemysłem.

Komisya przemysłowa, chcąc tym razem większy jeszcze położyć nacisk na poruszoną powyżej sprawę, pozwala sobie na końcu dzisiejszego sprawozdania przedłożyć Wysokiemu Sejmowi do uchwały odpowiednią rezolucję.

Jak już powyżej wyszczególniono obejmuje niniejsze sprawozdanie 3 działy, a mianowicie: 1. stypendya, 2. zasiłki, i 3. pożyczki z funduszu przemysłowego.

ad 1. Przy udzielaniu stypendyów tak Wydział krajowy jak i krajowa komisya kierują się przedewszystkiem względem na należyty rozwój szkół fachowych przemysłowych i warsztatów wzorowych, a więc uwzględniają przedewszystkiem tych petentów, zdolnych i pracowitych uczniów tych szkół, którzy po wykształceniu się w kraju i za granicą z pomocą tych stypendyów w różnych zawodach rękodzielniczych byliby odpowiednimi kierownikami, instruktorami fachowymi, nauczycielami i przodownikami warsztatowymi szkół fachowo-przemysłowych i warsztatów wzorowych. Niedostatek odpowiednio wykształconych nauczycieli stanowi bowiem jedną z głównych przeszkód w rozwoju szkolnictwa przemysłowego w kraju naszym. W drugim rzędzie udzielano zasiłków uczniom zdolnym, niezamożnym, a pragnącym kształcić się w szkole fachowej lub w warsztacie wzorowym, oddalonym od miejsca ich zamieszkania. W wyjątkowych wypadkach zasługujących na szczególne uwzględnienie udziela się także zasiłków takim kandydatom, co do których można przypuszczać, że gdy wykształcą się w obranym zawodzie, zaszczipią w kraju nowy rodzaj przemysłu dotąd nieistniejący a potrzebny i mający widoki pomyślnego rozwoju.

Dołączony do sprawozdania krajowej komisji imienny wykaz wszystkich stypendystów i stypendysek wykazuje, że największa ilość tychże jest w obu zakopańskich szkołach fachowych: w c. k. szkole dla przemysłu drzewnego i w szkole koronkarskiej; w pierwszej pobiera stypendya 30 uczniów, a w drugiej 10 uczennic.

W szkołach fachowych dla przemysłu drzewnego kształci się 37 stypendystów, w warsztatach wzorowych tkackich 5, sześć stypendysek otrzymało zasiłki na kształcenie się w nauce robót kobiecych, a mianowicie: jedna w szkole hafciarstwa artystycznego w Wiedniu, a 5 w szkole dla przemysłu artystycznego we Lwowie.

W szkołach fachowych dla wyrobów z żelaza było stypendystów 5, a w innych kierunkach zawodowych kształciło się 3 stypendystów, jeden na modelarza ceramicznego, jeden drukarz w sztuce reprodukcji rysunków i malowideł, a jedna stypendystka w rytownictwie. Oprócz tego 18 nauczycieli szkół ludowych wybranych z tych miast, w których już istnieją albo też gdzie spodziewać się można, iż wkrótce założone zostaną szkoły przemysłowe uzupełniające, pobierało zasiłki w kwotach po 20—40 zł. miesięcznie i to w tym celu, ażeby mogli przysposobić się na nauczycieli rysunków, uczęszczając na 5-miesięczny kurs metodyczny w c. k. państwowej szkole przemysłowej w Krakowie.

Komisya przemysłowa wyraża zupełną zgodność zapatrywań tak co do zasad ogólnych, jakimi Wydział krajowy, a względnie krajowa komisya w tym kierunku się kierowały, jak również co do praktycznego zastosowania tych zasad przy udzielaniu poszczególnych stypendyów.

ad 2. Zasiłki na cele przemysłowe udzielane były z kwoty 7000 zł. przez Wysoki Sejm w pozycyi 248 budżetu funduszu krajowego na r. 1889 uchwalonej. I tu również komisya przemysłowa konstatuje, że kwota na ten cel przeznaczona należycie użyta została. Komisya przemysłowa zaznacza z uznaniem, że z zasiłków tych korzystały również: Komisya

wykonawcza wiecu rzemieślników na cele organizacyjne wówczas zawiązać się mającego, a obecnie już zawiązanego stowarzyszenia dla dostaw wojskowych, i komisya organizacyjna towarzystwa krajowego bazaru dla wyrobu i sprzedaży obuwia we Lwowie. Oba te stowarzyszenia zasługują na wszechstronne poparcie Wydziału krajowego a względnie krajowej komisji dla spraw przemysłowych.

ad 3. Udzielanie pożyczek z funduszu przemysłowego, przeznaczonego do wspierania kredytem pożytecznych przedsiębiorstw przemysłowych, odbywało się w roku ubiegłym na zasadach zaznaczonych w zeszłorocznem przedłożeniu Wydziału krajowego a aprobowanych przez komisję przemysłową, a względnie przez wysoki Sejm. Zasady te ujęte zostały przez członka Wydziału krajowego, przewodniczącego sekcji administracyjnej krajowej komisji dla spraw przemysłowych w następującą formę.

Pożyczkami bezprocentowymi lub procentowymi ze skarbu krajowego a względnie z funduszu przemysłowego należy wapiierać:

- a) takie przedsiębiorstwa przemysłowe, które dźwignąć mogą całą gromadę przemysłowców lub przemysł w całej pewnej okolicy;
- b) takie nowe gałęzie przemysłu, które są odpowiednie naturze i stosunkom naszego kraju i dla niego korzystne, ale powstać i rozwinąć się nie mogą bez pomocy skarbu publicznego;
- c) przy udzielaniu wszelkich pożyczek musi Wydział krajowy baczyć na zapewnienie skarbowi krajowemu zwrotu tych pożyczek.

Komisya przemysłowa, aprobując powyższe zasady, wyraża przekonanie, że w praktycznem ich zastosowaniu Wydział krajowy będzie i nadal w pierwszym rzędzie uwzględniał spółki i stowarzyszenia, które będąc wyrazem zbiorowych usiłowań, tworzą się zazwyczaj tylko w przemysłowościach już istniejących, których racya bytu przez to samo już jest udowodnioną i na których rozwoju przedewszystkiem zależeć powinno. Przytem i to jeszcze nadmienić należy, że ścisła kontrola rachunkowa nad stowarzyszeniami, które otrzymują pożyczki z funduszu przemysłowego, jest ułatwiona przez układ ze Związkiem stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych, który rozporządza fachowemi siłami do wykonywania lustracji stowarzyszeń.

Naturalną jest rzeczą, że spółki takie muszą posiadać odpowiedni własny majątek pochodzący z uiszczonych przez członków udziałów i innych wpłat, że dowiodły przez to swej żywotności i dostarczają należytej gwarancyi spłacania wziętej pożyczki.

Komisya przemysłowa nie uważa za swoje zadanie wchodzić w ocenianie poszczególnych wypadków wymienionych w sprawozdaniu Wydziału krajowego, w których pożyczki udzielone zostały lub w których żądanych pożyczek odmówiono; komisya z ubolewaniem podnosi, że ważny nietylko dla tkaczy miejscowych i okolicznych, ale także dla wszystkich tkaczy w całym kraju zakład blichu i apretury nie przyszedł do skutku. Znana jednak gorliwość grona obywateli zajmujących się tą sprawą, każe się spodziewać, że dotychczasowe przeszkody rychło usunięte zostaną i że wielkiej wagi dla całego przemysłu tkackiego w kraju zakład blichu i apretury w niedalekiej przyszłości założony zostanie.

Do sprawozdania swego Wydział krajowy dołączył w alegacie 2. bilans surowy funduszu przemysłowego z d. 30. czerwca 1889, a w alegatach 4. cyfry obrotowe funduszu przemysłowego za czas od 15. czerwca 1887 do 30. czerwca 1889.

Z cyfr tych*) wynika, że z pierwotnej sumy kapitału wypożyczonego 189.400 zł. spłacono do 30. czerwca 1889 ogółem 49.888 zł., że zatem w dniu 30. czerwca 1889 pozostaje

*) Cyfry w obu tych alegatach mylnie są wydrukowane. Komisya przemysłowa na podstawie ksiąg banku krajowego poprawiła takowe i przysłała do rezultatu powyżej podanego.

do zwrotu reszta kapitału wypożyczonego w kwocie 139.511 zł. 92 ct. Gdy do tej kwoty dodamy saldo rachunku bieżącego w banku krajowym z dniem 30. czerwca 1889 w kwocie 66.770 zł., otrzymamy sumę stanu czynnego funduszu przemysłowego z d. 30. czerwca 1889 w kwocie 206.281 zł. 92 ct.

Na ten stan czynny składają się następujące pozycje: aktywa przyjęte z d. 1. stycznia 1888 od Wydziału krajowego (po dokonanych odpisach w kwocie 1.347.80) 110.062 zł. 28 ct., dotacya z funduszu krajowego, 3 raty na lata 1887, 1888 i 1889 w ogólnej kwocie 90.000 zł. i kwota 6.580 zł. 45 ct. jako przyrost z odsetków i prowizyi zwłoki. Od tych wpływów należy jednak potrącić: prowizję pobraną przez bank krajowy w stosunku 1% w kwocie 227 zł. 49 ct. i rozmaite koszta sądowe ilustracyi w kwocie 133 zł. 32 ct. ¶

Wydział krajowy do sprawozdania swego nie dołączył wykazu rat zalegających u dłużników, którym udzielono pożyczek z funduszu przemysłowego. Komisya przemysłowa wyraża życzenie, aby Wydział krajowy zechciał na przyszłość cyfrę zaległości podawać do wiadomości Sejmu. Cyfry te bowiem są potrzebne dla osądzenia, o ile przy udzielaniu tych pożyczek miano wzgląd na bezpieczeństwo funduszu przemysłowego. W bieżącym roku komisya przemysłowa zestawiała sobie sama zaległości z ksiąg banku krajowego. Ogółem zalegają raty w kwocie 29.700 zł., gdy jednak potrącimy od tej kwoty pozycje dawniejsze sięgające czasów przed utworzeniem funduszu przemysłowego, które to pozycje wynoszą pokąźną kwotę 25.020 zł., pozostaną zaległości pożyczek udzielonych w ostatnich dwóch latach w kwocie 4.680 zł.; kwota ta rozpada się na 11 pozycyj, z których 7 zaskarżono a 4 urgowano.

Bank krajowy bowiem przyjął zasadę, aby urgować każdą ratę w 14 dni po jej płatności. Po następnych 14 dniach następuje drugi urgens, a gdy i trzeci urgens pozostaje bez skutku, oddaje się sprawę syndykowi do zaskarżenia. Ścisłe trzymanie się tej normy i bezwzględne jej zastosowywanie jest wskazane względem na całość i bezpieczeństwo funduszu przemysłowego.

Opierając się na powyższym wywodzie komisya przemysłowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego a względnie krajowej komisji dla spraw przemysłowych z czynności w zakresie udzielania stypendyów przemysłowych, zasiłków i pożyczek z funduszu przemysłowego;

2. Sejm uznaje potrzebę powołania do krajowej komisji przemysłowej osobistości zajmujących się praktycznie przemysłem.

We Lwowie d. 29. października 1889.

Przewodniczący :

Sanguszko w. r.

Sprawozdawca

Goldmann w. r.

